

Dünyada ve Türkiye’de Diş Hekimliği Radyolojisi Eğitiminin Gelişimi

Evalution of Dental Radiology in the World and Turkey: Review

Emin Murat CANGER,^a
Peruze ÇELENK^b

^aAğız, Diş ve Çene Radyolojisi AD
Erciyes Üniversitesi

Diş Hekimliği Fakültesi, Kayseri

^bAğız, Diş ve Çene Radyolojisi AD,
Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Diş Hekimliği Fakültesi, Samsun

Geliş Tarihi/Received: 25.01.2016

Kabul Tarihi/Accepted: 26.04.2016

Yazışma Adresi/Correspondence:

Emin Murat CANGER

Erciyes Üniversitesi

Diş Hekimliği Fakültesi,

Ağız, Diş ve Çene Radyolojisi AD,

Kayseri,

TÜRKİYE/TURKEY

emcanger@erciyes.edu.tr

ÖZET X-ışınları, 1895 yılındaki keşiflerinden birkaç hafta sonra diş hekimliğinde uygulanmaya başlamıştır. Yaralarının yanında zararları da anlaşılan radyolojinin eğitim kurumları müfredatına bir ders olarak katılması da 14 yıl sonra 1909 yılında Howard R Raper’ ın çabalarıyla olmuştur. Diş hekimliği radyolojisi özgü ilk kitap da yine Howard R Raper tarafından 1913 yılında yazılmıştır. Türkiye’de ise radyoloji dersi diş hekimliği eğitimi müfredatına 1927 yılında alınmıştır ve Prof. Dr. Mehmet Selahattin ERK tarafından anlatılmıştır. 1935-1936 ders yılında ise o dönem Doçent olan Suat İsmail GÜRKAN bu dersi anlatmakla görevlendirilmiştir. Eğitimin tarihi sürecine bakıldığında; 1928 yılından 1940’lı yıllara kadar 5 ve 6. sınıflarda verilen radyoloji dersinin, 1960’lı yıllardan 1980’li yıllara kadar sınavsız bir seminer olarak verildiği görülmektedir. Günümüzde ise 5-6 ve 7-8. Sınıflarda teorik, 7-8. sınıflarda pratik ders, 9-10. sınıflarda ise klinik staj dersi olarak verilmektedir. Diş hekimliği radyolojisi alanında yazılan eğitim kitaplarının geçirdiği sürece bakıldığında ise; Latin alfabesi ile yazılan ilk kitabın, 1951 yılında Prof. Dr. Suat İsmail GÜRKAN tarafından yazılmış olan “Diş Hekimliği Röntgen Bilgisi” kitabı olduğu görülmektedir. Bu kitaptan sonra 6 diş hekimliği radyolojisi kitabı daha yazılmıştır ve en son yazılan kitap, Prof. Dr. Abubekir HARORLI editörlüğünde çıkarılmış olan “Ağız, Diş ve Çene Radyolojisi” dir. Tüm yazılan kitaplar sıra ile içerik olarak gelişim göstermiş akademik eserlerdir ve öğrenciler hem de diş hekimlerinin kullanımına sunulmuşlardır.

Anahtar Kelimeler: Radyografi; diş hekimliği; diş hekimliği tarihi; eğitim, diş hekimliği

ABSTRACT After their invention in 1895, the x-rays were introduced not only in the field of medicine, but also in the field of dentistry immediately. The introduction of the radiology into the dental education curriculum was performed in 1909 by Howard R. Raper. Raoer also wrote the first text book of the dental radiology. In our country, radiology was joined in the dental radiology education in 1928 with the attendance of Prof.Dr. Mehmet Selahattin ERK as an instructor. After than, Suat İsmail GÜRKAN was charged to instruct dental radiology in the 1935-1936 education year. While the dental radiology was instructed at the 5th and 6th semesters as a lesson with final examination, it was performed as a seminar without any examination between 1960s’ and 1970s. Recently the dental radiology is performed as a theoretical lesson at the 5th, 6th, 7th and 8th semesters. Also a practical application of the lesson is performed at the 7th, 8th, 9th and 10th semesters. The first text book in new Turkish alphabet was “Diş Hekimliği Röntgen Bilgisi (Radiology Knowledge of Dentistry)” and written by Suat İsmail GÜRKAN. Until present day, 6 more text books was written. The last book is titled as “Ağız, Diş ve Çene Radyolojisi (Oral and Maxillofacial Radiology)” and presented under the editorship of Prof. Dr. Abubekir HARORLI.

Key Words: Radiography; dentistry; history of dentistry; education, dental

doi: 10.5336/mdethic.2016-50424

Copyright © 2016 by Türkiye Klinikleri

Türkiye Klinikleri J Med Ethics 2016;24(2):60-6

DÜNYADAKİ GELİŞİM

X-ışınları, 1895 yılındaki keşfedilmelerinden hemen sonra diş hekimliği alanında kullanım alanı bulmuştur. Diş hekimliği radyolojisi alanında yapılan erken dönem çalışmalarının sunumları ilk eğitim materyalleri olarak kabul edilebilir. Bu bağlamda M. Jastrowicz "Berliner Gesellschaft für Innere Medizin" derneğinin 6 Ocak 1896 tarihli toplantısında radyolojinin diş hekimliği alanında kullanımı ile ilgili olan ve bir ilk olarak kabul edilen bir sunum yapmıştır. Bu sunum da "Zahnärztliches Wochensblatt" adlı derginin 450. sayısında 15 Ocak 1896 tarihinde yayımlanmıştır.¹ Ayrıca 2 Şubat 1896 tarihinde Walter Koenig (1859-1936) tarafından alınan ve Mart 1896'da yayınlanan görüntüler ile Otto Walkhoff (1860-1934) ile Friedrich Giesel tarafından 14 Ocak 1896 alınan ve Nisan 1896 tarihinde sunulan görüntüler de ilkler arasında sayılmaktadır.¹⁻³ Almanya'daki çalışmalar ile eş zamanlı olduğu düşünülen ve "Journal of British Dental Association" da Haziran 1896 yılında yayınlanan Frank Harrison (1859-1912)'in görüntüleri de bunlar arasındadır.²⁻⁶

Bunun yanı sıra Nisan 1896 tarihinde New York Odontological Society'nin bir toplantısında almış olduğu radyografları sunan William J Morton, Temmuz 1896 tarihinde bir intraoral film kasetinin tanıtımını yapan William Rollins ile 1900 yılında diş hareketlerini gösteren bir dizi radyografi sunarak radyolojinin ortodonti açısından önemini ortaya koyan Weston A. Price' da unutulmalıdır. Radyolojinin diş hekimliğinde kullanımı ile ilgili makalelerin yayınlandığı diğer dergiler arasında "Dental Cosmos", "Archives on Skiagraphy" sayılabilir.^{2,3,6-8} Ayrıca radyasyonun zararlarından 14 Temmuz 1896 tarihinde ilk olarak söz eden Frank Harrison ile bu etkilere ısrarla değinen William Herbert Rollins (1852-1929) ve 1899 yılında radyasyonla çalışmanın kontrol altına alınmasını savunan gazeteci John Dennis'de ilk katkıyı yapanlardır.^{2,4,6}

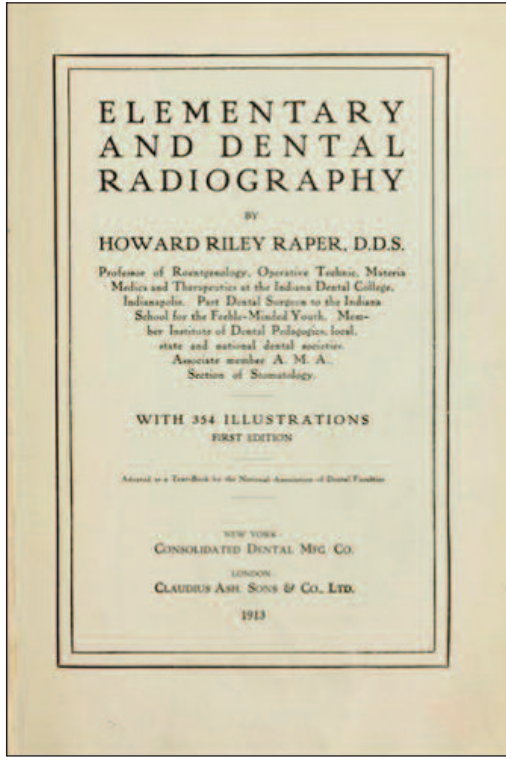
Radyolojinin diş hekimliği eğitimine akademik düzeyde katılması ise 1909'da Howard Riley Raper (1887-1978) tarafından gerçekleştirilmiştir. Raper, mezun olduğu Indiana Dental School'da eğitici ola-

rak kalarak diş hekimliği radyolojisi dersini vermeye başlamıştır. Daha sonra Raper'ın "Institute of Dental Pedagogics" nezdinde yaptığı girişimler sonuç vermiş ve radyoloji dersi ABD'de bulunan tüm diş hekimliği okullarında okutulmaya başlanmıştır. 1913 yılında ABD'de yaklaşık 15 diş hekimliği okulunda radyoloji dersi okutulduğu anlaşılmaktadır. Diğer okullarda ise başka derslerin başlıkları altında öğretilmekteydi. Yine de ABD'deki diş hekimlerinin çoğu radyolojiyi özel kurslarda öğrenmekteydi ve röntgen cihazı olmayan hekimler de hastalarını başka kliniklere gönderilmekteydi.⁷ 1929 yılında da Kodak firması diş hekimleri ve hekim yardımcılarını için yoğun bir kurs düzenlemiştir.⁷

İlk diş hekimliği radyoloji ders kitaplarından biri olan "Elementary Dental Radiography" da 1913 tarihinde Raper tarafından yazılmıştır. Bu kitap 490 sayfadan oluşmakta ve 500 adetten fazla görseli içermekteydi. Kitap temel radyografi, diş hekimliği radyografisi ve röntgen cihazları, radyografik yorumlama ve radyoloji tehlikeleri gibi konuların işlendiği bölümlerden oluşmaktaydı. Bu kitabın 1918 yılında ikinci baskısı yapılmıştı ve ABD'deki diş hekimliği okullarında ders kitabı olarak okutulmaktaydı (Resim 1).^{3,7,9} Ayrıca Edmund C Kells'in yazmış olduğu "The Dentist's Own Book" (1925) ve "Three Score Years and Nine" (1926) adlı kitaplarıdaki radyoloji bölümleri de erken yazılı kaynaklar arasında sayılabilir.¹⁰ İlk ders kitaplarından birinin yazarı da Le Roy M. Ennis (1893-1978) idi. Aslında bir cerrah olan Ennis, 1919 yılında hiç bilmediği radyoloji konusunda ders vermekle görevlendirilmiştir. Ennis 1923 yılında bir cerrah olan Dr. Robert H Ivy ile birlikte diş hekimliği radyolojisi ile ilgili ilk kitaplardan birini yazmıştır. 1931 yılında da içerik olarak en iyi diş hekimliği radyolojisi kitaplarında biri olan ve 1960'lı yıllara kadar toplam 6 baskı yaparak geçerliliğini koruyan "Dental Roentgenology" de Ennis tarafından yazılmıştır (Resim 2).^{7,11}

TÜRKİYE'DEKİ GELİŞİM

Türkiye'de tıp alanında akademik düzeydeki radyoloji eğitimi, Viyana'da uzman olan Prof. Dr. Mehmet Selahattin ERK (1893-1951)'in 1923 yı-

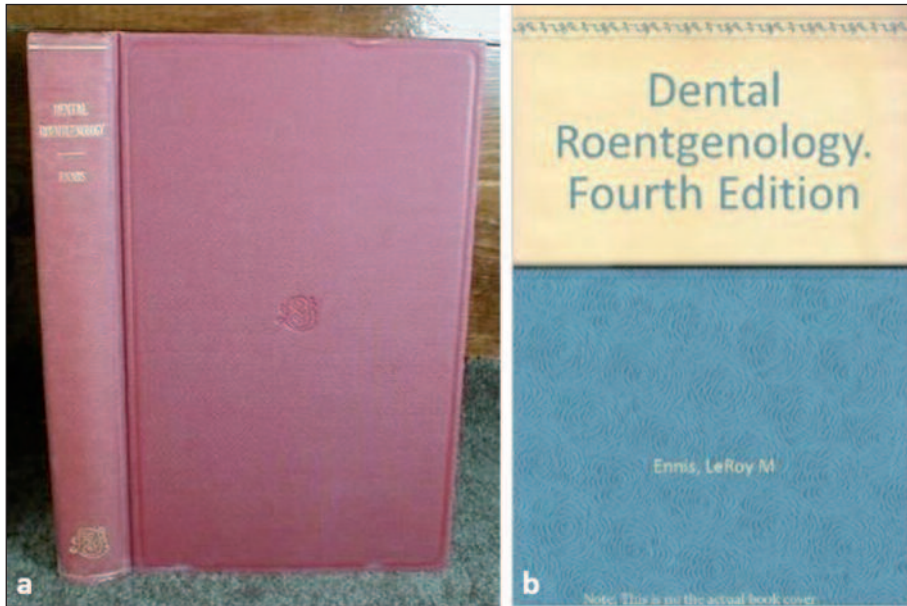

RESİM 1: Howard Riley Raper tarafından 1913 yılında yazılan ilk diş hekimliği radyolojisi ders kitabı.

ında İstanbul Darülfünunu Tıp Fakültesi'ne Müderris Muavini olarak atanmasıyla başlamıştır. Röntgenoloji dersi 1924 yılında da Tıp Fakültesi

programına konulmuştur ve ERK dersin muallimliğine seçilmiştir. Diş hekimliğinde bu eğitimin başlaması ise, yine Prof. Dr. Mehmet Selahattin ERK'in 1927 yılında Diş Tababeti Mektebinde görevlendirilmesiyle olmuştur. Diş Hekimi Galip Abdi Rona (1900-1958) 7 Şubat 1934 tarihinde Prof. Dr. Mehmet Selahattin Erk' in asistanı olarak atanmıştır. T.C. İstanbul Darülfünunu Talebe Rehberinin 1928-1929 ve 1929-1930 yılı baskılarında, radyoloji eğitiminin 3. sınıfta iki yarıyıl olarak verildiği görülmektedir.¹²⁻¹⁶

Darülfünunun İstanbul Üniversitesi'ne dönüşmesi ile sonuçlanan 1933 reformunda Diş tababeti Mektebi 4 kürsü halinde organize edilmiştir. Bu kürsülerden biri de "Fizyoterapi ve Röntgenoloji Kürsüsü" dür. Ancak bu yapı bir yıl kadar devam edebilmiştir. Ord. Prof. Dr. Alfred Kantorowicz'in (1880-1962) 1934 yılında mektebe Tedrisat Direktörü olarak atanmasından sonra bu düzenlemeden vazgeçilerek radyoloji tedavi kürsüsüne bağlanmıştır. Bu arada, o dönem doçent olan Prof. Dr. Suat İsmail Gürkan (1903-1983), Ord. Prof. Dr. Alfred Kantorowicz tarafından aynı yıl "Diş-Çene Radyolojisi" dersini vermekle görevlendirilmiştir. Radyoloji dersi ile sınavları da 3. sınıfta verilmeye başlanmıştır. Bu durum 1934 yılında yapılan geçici tedrisat talimnamesinde de ko-

RESİM 2: LeRoy M Ennis tarafından yazılan kitabın 1936 yılı baskısı (a) ve 1949 yılı baskısı (b).

runmuştur. Bu arada, radyolojinin 1934 yılında tedavi kürsüsüne bağlanmasından sonra, o dönem doçent olan Prof.Dr. Suat İsmail GÜRKAN (1903-1983), Ord. Prof.Dr. Alfred Kantorowicz tarafından aynı yıl “Diş-Çene Radyolojisi” dersini vermekle görevlendirilmiştir.^{12,13,17,18}

Dönemin yönetmeliklerine bakıldığında; 1947 yılı İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Diş Hekimliği Okulu Öğretim ve İmtihan Yönetmeliği ve İstanbul Üniversitesi 1949-1950 Ders Yılı Öğrenci Rehberinde radyoloji adlı bir dersi bulunmadığı görülmektedir. Bu eğitimin, Diş Hastalıkları ve Kliniği dersi başlığı altında düzenlenmiş olduğu düşünülmektedir. Radyoloji eğitimi 1950’li yıllarda 3. sınıfta teorik, 4. sınıfta ise pratik olarak verilmiştir. İstanbul Üniversitesi Profesörler Kuruluna 20 Ekim 1960 tarihinde sunulan “Öğretim ve İmtihan Yönetmeliğinde”, eğitim 3. ve 4. sınıflarda birer sömestr olarak düzenlendi. İlginç bir şekilde pratik eğitim ve sınav planlanmadığı görülmektedir. Diş Hekimliği Okulu 1963 tarihli öğretim programında radyoloji eğitiminin diş hekimliği klinik öğretimi dönemi olan 4. sınıfta iki bölüm halinde verilmesi ön görülmüştür. Planlama ilk bölümde bir yarıyılık sürede haftada bir saat olacak şekilde Tıp Fakültesinde genel radyoloji eğitimi, daha sonra da Diş Hekimliği Okulunda 2 yarıyılık sürede haftada 2 saat olacak şekilde diş hekimliği radyolojisi eğitimi şeklinde yapılmıştı. Yine pratik eğitim ve sınav öngörülmemiştir. 1970’li yıllara bakıldığında ise; Ankara Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi 1975 yılı Öğretim ve Sınav yönetmeliğinde radyoloji eğitiminin 4. sınıfta 2 yarıyıl olarak pratik uygulaması olmayan teorik bir ders olarak verildiği görülmektedir. 1990’lı yıllarda ise, günümüzde uygulandığı şekliyle, bu eğitimin teorik bölümü 3 ve 4. sınıfta, pratik bölümü ise 4 ve 5. sınıfta verilecek şekilde düzenlenmiştir.¹⁹⁻²³

TÜRKİYE’DE YAZILAN DIŞ HEKİMLİĞİ RADYOLOJİSİ KİTAPLARI

Radyoloji dersinin müfredatta yerini almasından ve ders kitaplarının yazılmasından önce, az sayıdaki diş hekiminin mesleki dergilerde yazmış oldukları makaleler ilk Türkçe kaynakları oluşturmaktadır.

Bu bağlamda Tarık TEMEL’in Diş Tabipleri Cemiyeti Mecmuasında 1926 yılında yazmış olduğu “Röntgen Şuai” ve Safer Bey’in 1929 yılında Dişhekimliği Âlemi dergisinde yayınlanan “Diş tababetinde radiographiden istifade edelim” adı makaleleri ilklerdendir.^{24,25}

Yazılı bir kitabı olmasa da Türk diş hekimliği radyolojisine büyük emek veren Diş Hekimi Galip Abdi RONA’nın 1925-1948 yılları arasında “Türk Diş Tabipleri Cemiyeti Mecmuası” ve “Türk Odontoloji Bülteni” adlı mesleki dergilerde yayınladığı 8 adet makalesinin de eğitimimizde büyük yeri olduğu yadsınamaz.²⁶ Akademik anlamda ilk kitap ise, 1951 yılında Prof. Dr. Suat İsmail GÜRKAN tarafından yazılan “Diş Hekimliği Röntgen Bilgisi”dir. “Diş Hekimliği Âlemi Mecmuası” yayını olarak çıkan kitap, 63 sayfadır. Kitap genel radyoloji, radyografi teknikleri, radyografik anatomi, patolojik radyoloji ile diş ve çene radyoterapisini içeren üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde ise diş hekimliği radyolojisinin Türkiye’deki kısa tarihi hakkında bilgiler mevcuttur. Bu kitabın 1967 tarihinde İstanbul Yüksek Diş Hekimliği Okulu Yayınlarından yeni baskısı çıkmıştır. GÜRKAN’ın ayrıca Diş Tabipleri Cemiyeti Mecmuasında 1938 yılında yayınlanmış “Radyografi Cilveleri” başlıklı bir makalesi de mevcuttur (Resim 3).²⁷ Üçüncü kitap 1977 yılında Prof. Dr. Gündüz BAYIRLI tarafından yazılmış olan “Dişhekimliği Radyolojisi”dir. 140 sayfa olan kitap, İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi yayını olarak çıkmıştır.²⁸ Dördüncü kitap Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Yayınlarından çıkan ve Doç. Dr. Abubekir HARORLI tarafından 1992 yılında yazılan “Diş Hekimliği Radyolojisi”dir. Kitap 284 sayfada oluşmaktaydı.²⁹ Beşinci kitap, 1994 yılında yine Prof. Dr. Gündüz Şekip BAYIRLI tarafından yazıldı. İstanbul Üniversitesi tarafından yayımlanan “Röntgen Işınları ve Dişhekimliğinde Uygulamalar” adlı kitap 412 sayfadır. Prof. Dr. Bayırlı, güncellenen bilgilerin yanı sıra bu kitabına “Radyografi Bakımından Önemli Hastalıklar” ve “Sistemik Hastalıkların Ağız Radyografilerindeki Belirtileri” adlı iki yeni bölüm eklemiştir (Resim 4).³⁰ Bu tarihten sonra yazılan son üç kitap da Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi tarafın-

RESİM 3: Prof.Dr. Suat İsmail GÜRKAN tarafından 1951 yılında yazılan ilk yeni alfabe ile yazılmış diş hekimliği radyolojisi kitabı.

dan yayınlanmıştır. Altıncısı, 2001 tarihinde Prof. Dr. Abubekir HARORLI, Doç. Dr. A. Berhan YILMAZ ve Yrd. Doç. Dr. H. Murat AKGÜL tarafından yazılmış olan “Diş Hekimliğinde Radyolojide

Temel Kavramlar ve Radyodiagnostik” adlı kitaptır (Resim 5).³¹ Yedincisi, Prof. Dr. Abubekir HARORLI, Doç. Dr. H. Murat AKGÜL ve Yrd. Doç. Dr. Saadettin DAĞISTAN tarafından yazılan “Diş Hekimliği Radyolojisi” dir. 452 sayfa olan bu kitapta radyolojik temel bilgilere ağırlıklı olarak yer verilmiştir.³² Sekizinci ve son kitap ise yine Prof. Dr. Abubekir HARORLI’nın editörlüğünde 2014 yılında yayınlanan “Ağız, Diş ve Çene Radyolojisi” adlı kitaptır. 593 sayfa olan bu kitapta genel radyolojik temel bilgilerin yanında radyodiagnostik konularına da yer verilmiştir.³³

Türkiye’deki diş hekimliği radyolojisi eğitimi yoğun bir bilgi birikimiyle birlikte önemli aşamalar katederek günümüze ulaşmıştır. Bu bilgi birikiminin içeriğini destekleyebilmek için yukarıda bahsedilen kitaplar da yazıya eklenmek istenmiştir. Burada Ord. Prof. Dr. Alfred KANTOROWICZ’in 1938 yılında yazdığı “Diş Tababeti İmtihanı İçin Repertoryum” adlı kitabında, o tarihlerde “Türkiye’de henüz tekmil diştababetine ait bir kitap mevcut olmadığından” bahsetmesini de vurgulamak isteriz. Özellikle son dönemde yayınlanan kitaplar hem yayınlandıkları fakültelerin öğrencileri için ders kitabı hem de diş hekimleri için başvuru kitabı olarak kullanılmaktadırlar. Son yıl-

RESİM 4: Prof. Dr. Gündüz Şekip BAYIRLI tarafından 1977’de (a) ve 1994 (b) yazılan kitaplar.

RESİM 5: Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Öğretim Üyeleri tarafından 2001'de (a) 2006'da (b), ve 2014 yılında (c) yazılan diş hekimliği radyolojisi kitapları.

larda kaynak kitapların sayısındaki bu artışla beraber görüntüleme yöntemlerindeki teknolojik gelişmelere uyum da artacaktır.

SONUÇ

Diş hekimliğinde hızla gelişen teknolojik gelişmeler birçok dalda olduğu gibi radyoloji alanında da ken-

dini göstermektedir. Aslında radyoloji eğitiminin günümüzde ulaştığı düzey, geçmişten bu güne gelen bilgi birikiminin yoğunluğu nedeniyle tüm bu gelişmelere ayak uydurabilecek durumdadır. Fakat bilim ve teknolojiye durağanlık olmayacağı göz önünde bulundurulduğunda eğitimin sürekli güncellenmesinin önemi anlaşılacaktır.

KAYNAKLAR

- Jung T. X-rays in dentistry. J Am Dent Assoc. 1982;104(4):438.
- Fields RT, Goaz PW. Notes on the history of dental radiology. Tex Dent J 1995;112(2):15-22.
- Langland OE, Langlais RP. Early Pioneers of Oral and Maxillofacial Radiology. OralMed Oral Surg Oral Pathol Oral Radiol Endod 1995;80(5):496-511.
- Bird PD. The development of dental radiology. Brit Dent J 1981;151:28-30.
- Hirschmann PN. The next centenary from the archives of dental radiology. Dentomaxillofac Radiol 1996;25(1):1-4.
- Campbell D. A brief history of dental radiography. N Z Dent J. 1995;91(406):127-33.
- Glenner AR. 80 years of dental radiography. JADA 1975;90:549-65.
- Kowitz AA, Loevy HT. Early periodical literature on dental radiology. Quintessence Int 2001;32:629-632.
- Raper HR. [Index] Raper HR. Elementary and Dental Radiography. 2nd ed. New York: Consolidated Dental Mfg. Co.; 1918. p. 7. (http://www.archive.org/details/elementary_dental_1918_rape- İndirme tarihi: 4/4/2016)
- Langland OE, C, Fortier AP, Edmund Kells. Oral Surg 1972;34(4):680-9.
- Manson-Hing LR, LeRoy M Ennis (1893 to 1978). Oral Surg 1978;46(2):307-9.
- Efeoğlu A. [Present Era History of Turkish Dentistry]. Efeoğlu A, editör. Diş Hekimliği Tarihi. İstanbul: Yüce Reklam/Yayımlar/ Dağıtım A.Ş.; 1992: p. 119-32.
- Erden F. [Biography of Selahattin Mehmet Erk]. Erden F, editör. Türk Hekimleri Biyografisi. 1. baskı. İstanbul: Cituri Biraderler Basımevi; 1948: p. 89-90.
- Altınkök M, Ergun R. [Radyoloji]. Unat EK, editör. Dünya'da ve Türkiye'de 1850 yılından sonra Tıp Dallarındaki İlerlemelerin Tarihi. 1. baskı. İstanbul: Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları; 1988. p. 387-90.
- Yazar isimsiz. [Chapter of School of Dentistry]. Yazar isimsiz. T.C. İstanbul Darülfünunu Talebe Rehberi. 1928-1929 Seneyi Dersiyesi. İstanbul:1928. p. 290-3.
- Yazar isimsiz. [Chapter of School of Dentistry]. Yazar isimsiz. T.C. İstanbul Darülfünunu Talebe Rehberi. 1929-1930 Seneyi Dersiyesi. İstanbul:1929. p. 290-3.
- Büyükkasoy ZC. [History of Turkish Dentistry]. Diş Tababeti 1935 Okur Kurumu, editör. Diş Tababeti 1935 Yılı Albümü. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi yayını;1935. p. I-V.
- Gürkan Sİ. [Prologue]. Gürkan Sİ, editör. Diş hekimliği Röntgen Bilgisi. 1. baskı İstanbul: Diş hekimliği Âlemi Mecmuası yayını; 1951: p. 4-6.
- Namal A, Öncel Ö, Erdemir AD. [Files of Dentistry: From the Files of Bedii Şehsuvaroğlu Archive]. Namal A, Öncel Ö, Erdemir AD, editörler. Ülkemizin İlk Diş Hekimliği Okulu İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi 100. Yıla Armağan. 1.Baskı. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri; 2008: 492- 493,503-508, 515-521.

20. Yazar isimsiz. [İstanbul University Faculty of Medicine School of Dentistry Guide of Education and Examination]. Yazar isimsiz. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Dişhekimliği Okulu Öğretim ve İmtihan Yönetmeliği: İstanbul: İsmail Akgün matbaası; 1947. p. 4-10.
21. Yazar isimsiz. [Education]. Yazar isimsiz. İstanbul Üniversitesi 1949-1950 Ders Yılı Öğrenci Rehberi: İstanbul: İsmail Akgün Matbaası; 1949. p. 58-60.
22. Yazar isimsiz. [Cinical training Period of Dental Education]. Yazar isimsiz. Ankara Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Öğretim ve Sınav Yönetmeliği: Ankara: Ankara Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Yayını; 1975. p. 6-7.
23. Yazar isimsiz. [Dentistry Education in the 3rd, 4th and 5th Classes]. Yazar isimsiz. Ankara Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi 1993-1994 Öğrenci Rehberi: Ankara: Ankara Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Yayını; 1993. p. 37-39.
24. Erkan M. [Tarık Temel]. Erkan M, editör. Türk Diş Hekimliği Bibliyografyası 1909- 1972. 1. baskı. İstanbul: Erol Matbaacılık; 1972. p. 100.
25. Erkan M. [Safter]. Erkan M, editör. Türk Diş Hekimliği Bibliyografyası 1909- 1972. 1. baskı. İstanbul: Erol Matbaacılık; 1972. p. 91.
26. Erkan M. [Galip Abdi Rona]. Erkan M, editör. Türk Diş Hekimliği Bibliyografyası 1909- 1972. 1. baskı. İstanbul: Erol Matbaacılık; 1972. p. 90-1.
27. Erkan M. [Kazım İsmail GÜRKAN]. Erkan M, editör. Türk Diş Hekimliği Bibliyografyası 1909- 1972. 1. baskı. İstanbul: Erol Matbaacılık; 1972. p. 48-56.
28. Bayırlı GŞ. [Index and The Importance of Radiology]. Bayırlı GŞ, editör. Dişhekimliği Radyolojisi. 1. baskı. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Dişhekimliği Fakültesi Yayını; 1977. p. 7-15.
29. Harorlı A. [Index]. Harorlı A, editör. Diş Hekimliği Radyolojisi. 1. baskı. Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Yayını; 1992. p. I-IX.
30. Bayırlı GŞ. [Index]. Bayırlı GŞ, editör. Röntgen Işınları ve Dişhekimliğinde Uygulamalar.1. baskı. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayını; 1994. p. 1-2.
31. Harorlı A, Yılmaz AB, Akgül HM. [Index]. Harorlı A, Yılmaz AB, Akgül HM. Dişhekimliğinde Radyolojide Temel Kavramlar ve Radyodiagnostik. Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Geliştirme Derneği Yayını. 1. baskı. Erzurum; 2001. p. I-IV.
32. Harorlı A, Akgül HM, Dağistan S. [Index]. Harorlı A, Akgül HM, Dağistan S. Dişhekimliği Radyolojisi. 1. baskı. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayını; 2006. p. III-VI
33. Harorlı A, Akgül HM, Yılmaz AB, Bilge OM; Dağistan S, Çakur B, Çağlayan F, Miloğlu Ö, Sümbüllü MA. [Index] Harorlı A, editör. Ağız, Diş ve Çene Radyolojisi. 1. baskı. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevi Yayını; 2014. p. V-XXI.